

ЗА ЛЕКСИКАЛНИТЕ КАРТОНЧЕТА

Светлана Ташевска, София

This article deals with vocabulary cards and their application in foreign language teaching and learning. Considering the principles of vocabulary teaching and learning, and the value of vocabulary card uses for learning, the author also shares some practical activities, ready to take into the classroom.

Уводни думи

В съвременното обучение по чужд език ролята на лексикалните знания за повишаване на комуникативната компетентност на изучаващите чужд език е неоспорима. Макар че комуникативният подход, наложил се до голяма степен в съвременната класна стая и у нас, дава предимство на интегрираното преподаване на четирите речеви умения, както и на интегрирането на работата по граматика и лексика с работата по уменията, немислимо е развитието на рецептивните речеви умения за слушане и четене, както и на продуктивните — за говорене и писане, без необходимия запас от лексика. Поддържането и обогатяването на този речников запас, както и работата по правилната му и уместна употреба, е задача не само на преподавателите, но и — и то предимно — на самите учещи.

Задачата за задълбочаване и разширяване на лексикалните знания е актуална за изучаващите чужди езици на всички нива на обучение, но значимостта ѝ изпъква още повече на напредало ниво. Без да омаловажаваме ролята на граматиката, която си остава важна част от изучаването на друг език, практикуващите професионалисти днес знаят, че това, което отличава напредналия от среднонапредналия учещ е не толкова по-сложната граматика, колкото богатството, диапазонът на лексиката, както и точността и уместността на нейната употреба. Ако преподавателите не помогнат на учещите да осъзнаят този факт и да ги ориентират към съответни стъпки за разширяване на менталния им лексикон, те не биха могли да напреднат отвъд така нареченото плато на среднонапредналите (the intermediate plateau) и да го преодолеят по-безпрепятствено. Някои специалисти дори твърдят, че такива преподаватели „могат да обрекат учещите на доживотна присъда на платото на среднонапредналите“ (Lewis 2000:8).

Цел

Вниманието в тази статия е насочено към възможностите на едно от давна познато, макар може би малко позабравено и недооценено у нас средство, а именно лексикалните картончета (vocabulary cards). Идеята да се спра на него се зароди по време на неотдавнашен семинар за преподаване на лексика с учители по английски език от страната, на който между другите дейности споделих своя опит в използването на такива картончета, подходящи както за самостоятелно учене, така и за учене на лексика в

класната стая. Оказа се, че той бе посрещнат с неочакван интерес. Ето защо тук ще го опиша малко по-подробно. Въпреки че примерите, които давам, са на английски език, те могат да се адаптират и за работа по други езици.

Какво представляват лексикалните картончета

Първата ми среща с лексикалните картончета беше като ученичка в гимназия с интензивно изучаване на английски език. Лексикалният товар в подготвителната година беше твърде голям за паметта на мнозинството ученици и всеки начин за по-лесното натрупване на повече лексика беше добре дошъл. Методът на учене чрез малки листчета — с новите думи и изрази, записани на английски език на едната страна, и българският им еквивалент — на другата, се оказа особено полезен за мене. Тъй като се налагаше да прекарвам поне два часа на ден в градския транспорт, оползотворявах времето, учейки с лексикалните си картончета, като ги премествах от левия джоб с ненаучените думи и изрази в десния — с научените. Ненаучените думи се озоваваха отново в левия джоб, но постепенно увеличаващият се брой в десния, ми носеше приятното чувство за постижение. Макар и този метод да наблягаше на количеството и да не отчиташе контекста, той беше успешен за първоначалното натрупване на лексика и повишаваше самочувствието ми в изучаването на езика. За мое удовлетворение валидността на такъв опит намира подкрепата на специалисти в съвременната методическа литература, които отчитат факта, че „за да бъде ефективно ученето, трябва да се обърне внимание на индивидуалния процес на учене на конкретния учещ“¹ (Morgan, Rinvulucri 1986:5).

Все повече преподаватели осъзнават факта, че учещите не научават непременно това, което им е преподавано, или по думите на Даян Ларсън-Фрийман „научаването не е следствие от преподаването“ (в Lewis 2000:11). И докато изследванията в областта на ученето продължават да попълват знанията ни за това как, кога, в каква последователност, с какво темпо и т.н. се научава, нашата задача като преподаватели е да предоставяме колкото се може повече възможности на учещите да срещат езиковите единици под различни форми и в различен контекст, за да могат в някакъв момент да ги усвоят.

Освен „vocabulary cards“ (англ.) в методическата литература и сред ползвателите им се срещат още наименованията „word-cards“, „flash-cards“, „index-card files“ (McCarthy 1990:127, 156), „wortkarten“ (нем.), „картотека“ (Стефанова 2007), „фиширане“ (Грозданова 2009:15) и др. Различните източници предлагат различни варианти на картончетата, но това, което е от значение, е не формата им, а каква информация съдържат те. Някои използват само думи и вербални определения/описания на чуждия език, други разчитат на комбинация от думи и визуализация чрез картинки/ски-

¹ Преводът на цитатите в статията е мой.

ци, части от семантична мрежа/„паяжина“ и пр. на думи от чуждия език (word network, word web) и преводни еквиваленти, или съдържат комбинация на различни от гореизброените елементи. Един възможен вариант, от японски учещ, е показан в приложението (от Schmitt, Schmitt 1995, в Hedge 2000:129).

Информацията в картончетата от моя опит е съобразена с нивото на учещите (напреднали) и се записва по следния начин:

— на едната страна (лицето на картончето) фигурират думата/изразът/словосъчетанието — цел на изучаване, част на речта на думата², транскрипция (за произношението на думи, за които то не е лесно предвидимо);

— на другата страна (гърба на картончето) се вписват обяснение на думата/речниково определение на значението, конотация (нюанс на значението), колокации (други думи, с които думата обикновено се съчетава), контекст — примери в изречения или фрази, рисунка/скица, преводен еквивалент.

При записването на колокации и примери на гърба е добре да не се появява думата цел, а на нейно място да се използва знака „~“, което е подходящо за някои приложения на картончетата (вж. по-долу). Преводът на това ниво се препоръчва само за думи, близки по значение, за по-рядко използвани думи или такива, за които е трудно или времеемко да се намери родноезиково съответствие. От друга страна, не е добре да се прекалява с количеството записана информация (така или иначе размерът на картончетата, 10,5 x 6 cm, не позволява разточителство). Няколко примера на картончета от практиката са поместени в приложението.

Лексикалните картончета могат да се направят от преподавателя или от учещите. Важно предимство в първия случай е, че преподавателят предварително може да подбере лексикални единици, значими за предстоящото занятие по някакъв принцип, например въвеждане на лексика по предстоящата тема или лексика за анализ и активна употреба след работа по умения за четене с конкретен текст, преговор на лексика от определен вид, например за написването на конкретен тип писмо, и т.н.

Ако при изработването на картончета се използва различен цвят за отделните урочни единици от учебния комплекс, картончетата могат лесно да се съхраняват по уроци и да се съчетават по различни начини за ползване в клас — в рамките на една и съща урочна единица или в комбинация, примерно за преговор на тема, с изразни средства от различни урочни единици, при подготовка за урочни, текущи или заключителни тестове (Unit, Progress, Final Tests) и др.

Главното предимство на картончетата, направени от учещите, е, че те отразяват тяхното ниво на развитие на съответния етап, т.е. те избират за

² За краткост в текста по-нататък ще използвам само „дума“, макар че може да се визира и израз, фразеологичен глагол, идиом или по-свободно словосъчетание.

кои от появилите се в урока лексикални единици да създадат картонче, с кое значение (ако вече ги познават от друг контекст), колко информация да включат и т.н. Първоначално изготвянето на картончетата може да се организира като дейност в клас, под ръководството на преподавателя, който да окаже помощ на учещите при вземането на такива решения, за да могат те да се справят със задачата и ефективно да използват речници заедно. След това отговорността за създаване на картончета върху определени урочни единици може да се възлага на различни групи или двойки учещи, докато всички свикнат със задачата и могат да извличат полза от нея.

Индивидуално подготвените от всеки учещ картончета върху художествени произведения от съвременни англезични автори (които са част от изискванията на курсовете по практически език в нашия университет например) могат да обогатят речниковия запас на учещия извън лексиката, засегната в учебните занятия. Интересен пример, илюстриращ осъзнатостта и ентузиазма на някои учещи в това отношение, е случай, в който студент бе изработил картончетата върху избраното от него произведение на компютър и освен информацията за значението на думите и примери от речника, бе записал също примери от конкретния контекст, в който е срещнал думата в книгата за първи път — нещо, което го е улеснило при запаметяването ѝ.

Лексикални картончета в интернет

В съвременния динамичен свят на информационните технологии неминуемо откриваме лексикалните картончета и в интернет. Има дори нарочни сайтове, създадени с цел да улеснят изучаващите чужд език да запаметяват лексика. С най-голяма популярност се ползва разработеният от младия британец Андрю Съдърланд *Куизлет* (*Quizlet*, <http://quizlet.com/>). Целта му е да направи ученето на думи по-лесно, забавно и приятно чрез картончета и игри за учене, както обявява авторът (подзаглавието под *Quizlet* гласи: „Flashcards, vocabulary memorization, and studying games“).

Сайтът предоставя голямо разнообразие от възможности: за съставяне на собствен списък от думи/ речник, за изработване на свои лексикални картончета (наименованието там е „флашкарти“) по тях, за генериране на тестове от така създадения речник и незабавна проверка на отговорите, и др. Освен персонализирането на ученето с *Quizlet*, съществува и възможност за споделяне на опит, за обсъждане и подпомагане на ученето на други потребители чрез: използване на готови картончета, споделяне на „речниците“ и коментиране по тях, решаване на тестовете на други „съставители“ и др.

Голямо предимство е фактът, че сайтът може да се ползва за всякакви чужди езици, както и за специализирани термини, например по химия, география, история. Също, при необходимост от записване на еквивалент на български език, няма никакви проблеми с използването на кирилицата (според данни от потребители). И накрая ползването на *Quizlet* е безплатно,

така че пречки пред желаещите да учат чужди езици в интернет няма.

Някои приложения на лексикалните картончета в клас

По-долу представям някои учебни дейности от класната стая, провеждани с групи от около дванадесет студенти. Дейностите са илюстрирани с материал за напреднали по английски език, но след съответно адаптиране те са приложими в различен контекст и за други нива на чуждоезиково обучение.

Изпитай някой друг/Изпитай се сам

В обучението по чужд език редовно се изисква кратка проверка на наскоро изучавана лексика. Особено подходящо време за тази цел е началото на учебното занятие (в рамките на 5-10 минути), докато се присъединяват и закъснелите учещи. Много подходящо средство за това са лексикалните картончета.

1) Класът се разделя на двойки. Всяка двойка получава по няколко картончета с думи за преговор, които поставя на купчинка на чина с лицето (думата) надолу.

2) Студент А „изпитва“ студент Б върху половината от общата им купчинка картончета, прочитайки на партньора си определението или примера от гърба на картончето, като не споменава търсената дума. Затова е добре в определенията, колокациите и примерите да не фигурира самата дума, а знакът „~“ (вж. приложението). Студент Б слуша и се старее да познае думата. Добре е учещ А да подаде частта на речта за търсената дума (при несигурност може да се консултира с лицето на картончето), за да улесни партньора си.

Проверката може да се направи и в „обратен ред“, т.е. да се подаде думата, а „изпитваният“ да предостави значението или подходящ пример. Това, макар че отнема повече време, осигурява на учещите добра практика в обясняване и перифразиране.

3) Картончетата с научените думи се отделят на една страна, а тези с ненаучените — на друга. Накрая „изпитваният“ може да потърси информация за ненаучените думи от партньора си, от друг студент или направо от картончетата.

4) Студентите разменят ролите си и Б проверява знанията на А с другата половина от общата им купчинка картончета.

Тази дейност може да бъде осъществена и в друг „режим“ на работа. Ако се използва индивидуална работа, всеки учещ получава няколко картончета. След прочитане на определението и примерите от гърба на картончето (без да го обръща), той трябва да се досети за думата. Накрая сам прави проверка чрез информацията от другата страна на картончето. Това е подходяща задача и за самоподготовка извън класната стая. Ако проверката се проведе от преподавателя като устен тест с целия клас, тя спестява време, но е възможно да не ангажира активно всички учещи. За да бъдат активизирани, може да се въведе състезателен елемент.

Категоризирай (1)

Следната дейност е много подходяща като подготовка при развиване на умения за писане на писмо характеристика (character reference). Тя изисква от студентите да разпределят предварително подбрани (познати и непознати) думи и изрази в категории по зададени признаци. (Конкретният езиков пълнеж на примерите по-долу е по материал от Stanton, Morris 1999, и Cory 1996.)

1) Класът се разделя на малки групи (по 3-4 души) и на всяка група се раздават заглавията (катеґориите) на лист А4 с оставено празно място помежду им за вписване на думи към всяка от тях. Тъй като катеґориите са няколко, добре е да се дадат различни заглавия на различните групи.

Например:

Гр. А   *Personal appearance*   *Reliability*   *“Work” behaviour*

Гр. Б   *Personality*   *Thinking*   *“Speaking” behaviour*

2) Всяка група получава комплект от съответните лексикални картончета по темата (в случая, описание на качествата на хора).

Например:

Гр. А

punctual   *tidy*   *meticulous*   *reliable*   *well-dressed*   *diligent*
responsible   *presentable*   *conscientious*   *ambitious*   *neat*   *dependable*
thorough   *methodical*   *her timekeeping is good*

Гр. Б

relaxed   *intelligent*   *well-spoken*   *optimistic*   *articulate*
imaginative   *rational*   *eloquent*   *diplomatic*   *good-natured*
creative   *laid-back*   *numerate*   *innovative*   *has a capacity for original ideas*

3) Студентите във всяка група обсъждат съответните качества и ги съотнасят към съответното заглавие на листа си в резултат на общо съгласие. Преподавателят следи изпълнението на задачата, но по възможност не се намесва в работата им. Целта е те да работят в сътрудничество и да разчитат на членовете в групата за постигане на решение. Едва когато наличните ресурси в групата са се изчерпали, студентите използват гърба на картончетата, за да проверят сами дали правилно са класифицирали лексикалните единици.

4) Групите се разменят, за да могат студентите А да разгледат списъка с катеґориите и класификацията на студентите Б, и обратно. На този етап те обосновават катеґоризацията си (още повече, че някои думи биха могли да се класифицират към различни заглавия) и обясняват евентуални неясноти по отделни лексикални единици при запитване от другите студенти, като отново могат да използват гърба на картончетата.

5) Като следваща дейност студентите могат да се опитат да включват някои от новите за тях думи, за да опишат съученик/колега, роднина, приятел и да обяснят защо това качество подхожда на съответния човек.

Категоризирай (2)

Процедурата е сходна с тази на гореописаната дейност, но категоризацията е оснoвана на избора на студента — думи, които харесвам, и думи, които не харесвам. Впоследствие намерих тази дейност в литературата като *Guided categorization: Nice Words versus Nasty Words* (Morgan, Rinvolucrí 1986:109).

1) На студентите се дават подбрани лексикални картончета на думи, които ще се преговарят.

2) Всеки трябва да избере и запише в тетрадката си три думи, които харесва, и три — които не харесва — независимо по каква причина.

Например: *I like the sound of it./ It makes me think of something pleasant./ I have written down this word in my notebook six times — and I can't remember it!*

Ако някой е забравил значението на някоя от думите, може първо да попита друг студент и/ или да обърне картончето и да си припомни значението от информацията на гърба.

3) Дъската се разделя на две и се записват заглавията *Words I like* и *Words I dislike* (или *Nice words/Nasty words*). Всеки излиза и записва по една от своите думи под съответните заглавия. Накрая обяснява на останалите причините, поради които харесва или не харесва конкретните думи.

Един интересен вариант на горната техника е описан от Морган и Ринволукри (ibid:109) за използване през целия курс на обучение. За целта на стената на класната стая се поставя голям картон, на който студентите залепват думи (записани на листчета или изрязани от вестници, реклами и др.), които харесват или са им интересни. В затворена кутия с прорез на капака пък те „изхвърлят“ думи, които не харесват, не могат да запомнят, или думи, които ги объркват и притесняват. Това може да се случва по всяко време на курса, като периодично преподавателят отделя време в час за преглед на събраните думи. Студентите обясняват защо са сложили думите на таблото или в кутията, а останалата част от групата коментира, задава въпроси и прави предложения. Целта е студентите да са в центъра на тези прегледи, а преподавателят да се „отдръпне“, доколкото е необходимо, и да им даде възможност да обсъждат помежду си.

Бинго

В практиката на преподавателите по чужд език съществуват много варианти на „словесното Бинго“, но следният се провежда без използване на разграфени талони.

1) Преподавателят подбира картончета с около 20-30 думи за преговор или, още по-добре, студентите участват в такъв подбор в предходното занятие.

2) Думите се написват в безпорядък по дъската. Накрая всеки участник избира пет от тях и ги преписва в тетрадката си или на отделно листче

(това е импровизираният „разграфен“ талон за *Бинго*).

3) Преподавателят последователно изчита определенията от гърба на картончетата. През това време студентите слушат и следят за определението на всяка от своите пет думи. Когато мислят, че са чули определението на някоя от думите си, те я задраскват. Целта е да разпознаят и задраскат всичките си думи и да извикат „*Бинго!*“. Първият, който разпознае и петте си думи правилно, печели играта.

Забележка: Може да се наложи повторно прочитане на определенията и е добре то да се случи в същата последователност, както при първото. Ето защо при четенето преподавателят поставя картончетата едно зад друго в „тестето“ в същия ред, в който ги е прочел. (Случвало се е например да изчета определенията на всички думи и никой да не е направил *Бинго!*) Последователността не е проблем, ако думите се изчитат от списък, но подготовката на такъв списък отнема доста време на преподавателя и може да се използва еднократно, докато подборът на думи от картотеката е по-икономичен откъм време, по-гъвкав, може да се ползва многократно и да включва думи и от картончетата на студентите.

Създай упражнение за попълване

Задачата изисква участниците сами да съставят лексикално упражнение за попълване на празни места, като всеки попълва изреченията на колелите/състудентите си с подходящите лексикални единици.

1) Преподавателят подбира картончета с около максимум 10-12 думи за затвърдяване от предходното занятие.

Например: В една от групите подбраните изрази бяха следните:

rip someone off   *have no qualms about*   *spill the beans*   *own up*
 tread a fine line   *play truant*   *turn a blind eye*   *tell off*

2) Всеки студент получава по едно картонче и номерирано (според броя на картончета) малко листче (достатъчно за написване на около пет реда). Ако искате да улесните участниците, вместо индивидуално, те могат да работят по двойки.

3) Всеки (или всяка двойка) трябва да създаде ситуация за употребата на думата от своето картонче, като напише от едно до три изречения на номерираното малко листче, оставяйки празно място за самата дума. Ако някой има проблем със значението, използва информацията от гърба на картончето, за да си го припомни, но без да използва същите примери за своите изречения. Преподавателят следи изпълнението и помага, ако е необходимо, особено за осигуряване на достатъчно контекст в изреченията.

Например: За израза *rip someone off* предложената от студентка ситуация бе следната:

1. *I've paid 200 pounds for this skirt.*

You must be crazy! Or someone has _____ you _____!

4) Когато изреченията са готови, всеки студент номерира толкова редове в тетрадката си, колкото са думите/малките листчета (например от 1

до 12). Всеки предава своето листче с изречения на съседа си (например по посока на часовниковата стрелка) и на свой ред получава листче с изречение. Без да пише на полученото листче, той „попълва“ изречението със съответната дума, която смята, че е подходяща за празното място, и я записва в тетрадката си срещу съответния номер.

Например: 1 – *ripped you off*; 2 – ; 3 – *spilt the beans*; 4 – ...

Листчетата се предават по веригата, докато участниците попълнят всички изречения.

Ето част от упражнението за попълване на подходящата фраза или фразеологичен глагол в правилната им форма, което гореспоменатата група създаде в резултат на тази дейност.

1. *I've paid 200 pounds for this skirt.*

You must be crazy! Or someone has _____ you _____! (ripped you off)

2. *She has _____ giving him away to the police. She is absolutely sure that her decision is right. (no qualms about)*

3. *I'm sorry I _____. I didn't know that this is a secret and I shouldn't tell anyone. (spilt the beans)*

4. *While I was passing by the store, I saw a robbery but I _____ because I was afraid. So, I kept walking without saying anything. (turned a blind eye)*

5) Накрая се прави обща проверка на всички думи и се обсъжда доколко подходящи са били изреченията за попълване и дали предоставят достатъчно контекст за разпознаване на думата.

Дейността е времеемка, но всеки поема отговорност не само за своето собствено учене, но и за това на останалите в групата.

Принципи

Принципите, на които се основава работата с лексикалните картончета, включително и в горните дейности, не се различават особено от общовалидните принципи за учене на лексика. В следващите редове се спирам на по-важните от тях.

Активиране на стари знания и връзка с вече изучавана лексика

Независимо дали усвояването на дадена лексика е част от работата по езиковите умения, или е основна цел на учебното занятие, то става много по-лесно, когато се активират предходните знания на учещите във връзка с темата/лексиката и познатото се използва като отправна точка за изучаване на новото или не толкова познатото.

Създаване на взаимоотношения с думите (relationships with words)

Тук разчитаме на индивидуалните различия на всеки учещ: хората запомнят лексикални единици по различни начини и причини. Понякога сме повлияни от звученето или от „външния вид“ на думата, от чувствата и отношенията си, от конкретно преживяване, тон, усмивка, асоциация и т.н. (вж. напр. Morgan, Rinvolucris 1986:5). Ето защо си заслужава да използваме

всеки възможен фактор, за да дадем възможност на учещия да запази по-леко и по-трайно съответните единици в паметта си според собствените си възприятия.

Учене чрез дейностен подход (learning through doing)

За разлика от езикоусвояването, което обикновено се случва в среда, в която човек функционира на чуждия език, ученето е съзнателен и целенасочен процес (най-често в едноезичната среда на родния език), изискващ концентрация и много усилия. Практиката показва, че нещо, което сме направили лично, има по-голяма вероятност да се задържи в паметта ни, отколкото ако само сме го чули или прочели. Това важи с още по-голяма сила за ученето на лексика, тъй като само една или две „среци“ с думата не осигуряват съхранението ѝ в паметта. Затова не бива да се притесняваме, когато днес установим, че учещите „не знаят думите от миналия път“. В колкото по-многобройни и разнообразни дейности са включени думите — цел на научаване — както в клас, така и при самоподготовка — толкова по-трайни ще са изградените „връзки“ с тях. Да не забравяме освен това, че някои думи са само за рецептивно ползване, докато други е необходимо да използваме продуктивно в общуването си (чрез говорене и писане).

Учене чрез сътрудничество (cooperative learning)

Независимо от факта, че запамятаването на лексикалните единици се извършва индивидуално от всеки учещ, не е задължително всеки да учи сам. Предимството на ученето на лексика в клас е, че то може да стане по един по-интересен и динамичен начин чрез работа в сътрудничество. Като споделят и обсъждат изучаването на лексиката, учещите подсъзнателно го правят и по-запомнящо се. От една страна, това ги подпомага в създаването на взаимоотношения с думите, а от друга — ги мотивира за по-нататъшно учене.

Системност на работата по лексика

Вече бе подчертано, че за да е ефективно научаването на лексикалните единици, работата с тях трябва да е редовна. Речниковият запас на всеки учещ е отворена, динамична система, която „забравя“, но се и обогатява с нови лексикални единици според необходимостта и честотността на употреба. Затвърдяването и преговорът са неизменен участник в процеса на учене, а лексикалните картончета са едно подходящо средство за това.

В тази връзка, за да улесним учещите да съхранят в паметта си вече срещани думи, можем да се обърнем и към съветите на специализираната литература по преподаване на лексика. Освен основните напътствия, че е необходимо в клас да се отделя време за два или три аспекта на думата — за нейния правопис, произношение, части, производни форми, значение, колокации и т.н., Нейшън напомня, че е добре учещите да бъдат включвани в „предварително подготвени дейности, които предполагат изпитване и преподаване на лексика“ (2005:6). Затова той препоръчва всяка седмица да се отделя време за преговор „дума по дума“ на лексиката, появила се до

момента, като думите се записват на дъската и се провеждат следните упражнения:

„а) преминава се по ред през класа, като всеки учещ произнесе една от думите;

б) думите се разделят на части и се назовават значенията на частите;

в) предлагат се колокации за думите;

д) припомня се изречението, в което се е появила думата, и се предлага друг контекст;

е) разглеждат се деривативи (производни) на думите“ (ibid:6—7).

Лексикалните картончета могат да влязат в действие и тук — посочените дейности могат да се персонализират, като се проведат по групи и членовете на всяка група сами избират кои думи имат необходимост да преговорят.

Ползи

В резултат от въвеждането на работа с лексикални картончета учещите започват да развиват различни умения и стратегии за учене, толкова необходими в съвременното общество, отворено за обмен на кадри, идеи и информация.

Учещите се приучават към систематизиране на лексиката, която изучават, и развиват стратегии за записване и съхраняване на лексика по един полезен начин. За много от тях картончетата се превръщат в един по-добър заместител на традиционната тетрадка речник — по-информативен, по-гъвкав и по-приятен.

Както всяко средство обаче, те може да не се окажат „най-добрият начин“ за всеки учещ и това е естествено, тъй като всеки има собствен стил на учене. За да разбере дали един метод е подходящ за него обаче, човек трябва да го е изпробвал. Задача на преподавателя е да предостави различни варианти на учещите, за да могат те да изберат най-подходящите за себе си.

Подходящата работа с картончетата може да насърчи учещите самостоятелно да организират собственото си учене, като сами определят целите в усвояването на лексика и планират ученето си (самостоятелно и/или в сътрудничество). Картончетата им дават възможност за самостоятелно проследяване и контролиране на напредъка си както по отношение на нововъведената, така и на старата лексика, тъй като са удобно средство за учене, преговор и подготовка за изпити.

Новите възможности на лексикалните картончета в интернет пък са атрактивни за младите, динамични хора, като правят ученето на лексика по-приятно, спестяват им време, доставят им удоволствие от общуването с други хора, изучаващи същия чужд език, разширяват собствения им житейски опит и кръгозор.

Заключителни думи

Лексикалните картончета предоставят различни възможности за раз-

нообразяване на работата в класната стая и за улесняване на учещите в запаметяването на лексика и обогатяването на речниковия им запас.

Не бива да се забравя обаче, че работата по преподаване на лексика и развиване на уменията за употребата ѝ, дори и чрез най-интересни средства, е само част от работата по езика в чуждоезиковата класна стая. Макар че лексикалният запас, наред с граматичните знания, е в основата на езиковите умения, работата по лексика и граматика е подчинена на останалите цели на обучението за развиване на четирите езикови умения, за усвояване на културни знания, за изграждане на стратегии за учене и придобиване на свобода при общуването на чуждия език. А когато учещите са изградили свои стратегии за учене, те могат да превърнат обогатяването на лексикалния си запас в един осъзнат и целенасочен процес, присъщ на собствения им стил на учене.

ЛИТЕРАТУРА:

- Cory, H. 1996:** *Advanced Writing with English in Use*. Oxford: Oxford University Press.
- Hedge, T. 2000:** *Teaching and Learning in the Language Classroom*. Oxford Handbooks for Language Teachers. Oxford: Oxford University Press.
- Lewis, M. (ed.) 2000:** *Teaching Collocation, Further Developments in the Lexical Approach*. Language Teaching Publication Series. Boston, MA, USA: Heinle, Thomson Learning, Inc.
- McCarthy, M. 1990:** *Vocabulary*. Language Teaching: A Scheme for Teacher education. Oxford: Oxford University Press.
- Morgan, J. & M. Rinvoluceri 1986:** *Vocabulary*. Resource Books for Teachers. Oxford: Oxford University Press.
- Nation, P. 2005:** Teaching Vocabulary — *Asian EFL Journal*, Volume 7, Issue 3, Article 4 — http://www.asian-efl-journal.com/September_05_pn.php [07.09.2010].
- Schmitt, N. and D. Schmitt 1995:** In: Hedge, T. 2000, *Teaching and Learning in the Language Classroom*. Oxford Handbooks for Language Teachers. Oxford: Oxford University Press.
- Stanton, A. & S. Morris 1999:** *Fast Track to CAE*. Coursebook. Harlow: Pearson Education Ltd.
- Quizlet:** Flashcards, vocabulary memorization, and studying games — <http://quizlet.com/>
- Грозданова, Л. 2009:** 30 въпроса за обучението по английски език в наши дни — *Чуждоезиково обучение*, № 6.
- Стефанова, П. 2007:** *Чуждоезиковото обучение учене, преподаване, оценяване*. С., Ciela.

ЗА ЛЕКСИКАЛНИТЕ КАРТОНЧЕТА:

- Hornby, A. S. 1995:** *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Fifth edition, Oxford: Oxford University Press.
- Ранкова, М., Т. Атанасова, И. Харлакова 1987:** *Английско-български речник*. София: Наука и изкуство.

Hedge (2000)

Figure 4.3: A word card for 'horror' (Schmitt and Schmitt 1995: 138)

Card 2 (front)

L1 translation of horror	keyword illustration (horu = dig)
intense fear, dread	The family watched in horror as their house burned.
L2 information	Example sentence

Card 2 (back)

part of speech, and pronunciation	semantic map
horror (n.) [ˈhɒrər]	
-id adj. -ibly adv. -ify v.	horror movie horror-struck inspire horror
Derivative information	Collocations

Някои примери от моя опит:

лице

spill the beans (informal.)

aspire, v. (to s.th./ to do s.th.)

meticulous, adj. (about s.th./ doing s.th.)

гръб

to reveal secret information, esp. without intending to do so

*to have a strong desire or ambition to gain or achieve s.th.
~ to knowledge/ wealth/ fame
The film ~s to be a serious historical study.; ~ing musicians must practise many hours a day,
стремя се, домогвам се, аспирарам*

*giving or showing great care and attention to detail
a ~ worker/ researcher; do ~ and painstaking research;
She is ~ about her appearance.*